

KODEKS ETYKI ZAWODOWEJ NOTARIUSZA

Komentarz

Aneta Wilkowska-Płóciennik, Piotr Marquardt

BIBLIOTEKA NOTARIUSZA

KODEKS ETYKI ZAWODOWEJ NOTARIUSZA

Komentarz

Aneta Wilkowska-Płóciennik, Piotr Marquardt

BIBLIOTEKA NOTARIUSZA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 marca 2022 r.

Recenzent

Dr hab. Paweł A. Blajer

Wydawca

Anna Kubuj-Kacperek

Redaktor prowadzący

Paulina Ambroży

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Świerk-Bożek

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne części komentarza opracowali:

Aneta Wilkowska-Płóciennik, Piotr Marquardt: Preambuła;

Piotr Marquardt: § 1–23, 39–47;

Aneta Wilkowska-Płóciennik: § 24–38.

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-100-6

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Od autorów	13
Uchwała nr 19 z późniejszymi zmianami Krajowej Rady Notarialnej z 12.12.1997 r. – Kodeks Etyki Zawodowej Notariusza	15
Preambuła	15
Rozdział 1. Przepisy ogólne	31
§ 1. [Obowiązek przestrzegania zasad etycznych i moralnych]	31
§ 2. [Rola organów samorządu notarialnego]	60
§ 3. [Ślubowanie notariusza]	63
§ 4. [Odpowiedzialność dyscyplinarna]	68
§ 5. [Emerytowani notariusze, asesory notarialni, aplikanci notarialni]	78
Rozdział 2. Obowiązki ogólne notariusza	84
§ 6. [Podstawowe zasady obowiązujące notariusza]	84
§ 7. [Postawa notariusza]	87
§ 8. [Osoby trzecie]	89
§ 9. [Rozwijanie wiedzy zawodowej]	91
§ 10. [Równowaga między publicznym charakterem działalności a statusem wolnego zawodu]	96

§ 11. [Należyta staranność notariusza przy wykonywaniu czynności zawodowych]	97
§ 12. [Osobisty charakter czynności notarialnych]	103
§ 13. [Zakaz uzyskiwania dodatkowych korzyści]	108
§ 14. [Lokal kancelarii]	111
Rozdział 3. Obowiązki notariusza wobec stron czynności . . .	114
§ 15. [Poszanowanie woli klienta]	114
§ 16. [Lojalność wobec państwa]	115
§ 17. [Dbałość o powagę urzędu oraz niezależność]	116
§ 18. [Konflikt interesów]	117
§ 19. [Obowiązek dokonywania czynności notarialnych]	119
§ 20. [Odmowa dokonania czynności notarialnej]	120
§ 21. [Warunki dokonywania czynności notarialnych]	122
§ 22. [Tajemnica notarialna – pracownicy kancelarii]	126
§ 23. [Tajemnica notarialna]	127
§ 24. [Tajemnica notarialna]	128
Rozdział 4. Obowiązki notariusza wobec innych notariuszy	134
§ 25. [Lojalność]	134
§ 26. [Nieuczciwa konkurencja]	139
§ 27. [Reklama osobista]	160
§ 28. [Kontakty z mediami]	176
§ 29. [Zakaz dokonywania czynności rozpoczętej przez innego notariusza]	181
§ 30. (<i>uchylony</i>)	186
§ 31. [Krytyka czynności dokonanych przez innych notariuszy]	189
§ 32. [Przejmowanie pracowników]	192
§ 33. [Zatarg między notariuszami]	197
§ 34. [Kontrola innego notariusza]	199
§ 35. [Kontrola notariusza]	209
Rozdział 5. Obowiązki notariusza wobec współpracowników	212
§ 36. [Warunki pracy personelu kancelarii]	212
§ 37. [Bieżąca kontrola pracy personelu kancelarii]	229

§ 38. [Obowiązki informacyjne notariusza wobec personelu kancelarii]	230
Rozdział 6. Wzajemne obowiązki samorządu notarialnego i notariuszy	235
§ 39. [Obowiązki rady izby notarialnej]	235
§ 40. [Obowiązek uczestnictwa w pracach samorządu notarialnego]	236
§ 41. [Obowiązek wysłuchania notariusza]	238
§ 42. [Wezwanie do przestrzegania zasad etyki]	241
§ 43. [Obowiązek przestrzegania uchwał organów samorządu notarialnego]	245
§ 44. [Obowiązek współdziałania z organami samorządu notarialnego]	246
§ 45. [Zakaz wkraczania notariusza w kompetencje organów samorządu notarialnego]	247
§ 46. [Obowiązek uczestnictwa w obradach zgromadzenia izby notarialnej]	248
§ 47. [Wejście w życie KEZN]	249
Bibliografia	253
Orzecznictwo	265

OD AUTORÓW

Podejmując się napisania pierwszego komentarza do Kodeksu Etyki Zawodowej Notariusza, mieliśmy i nadal mamy głęboką świadomość trudności podjętego zadania. Ufamy jednak, że to przedsięwzięcie przyczyni się do pełniejszego rozumienia treści komentowanej regulacji, a także stanie się przyczynkiem do dyskusji nad jej ewentualnymi zmianami. Warto bowiem zauważyć, że w przeciwieństwie do innych kodeksów etyki prawniczych zawodów zaufania publicznego, Kodeks Etyki Zawodowej Notariusza nie tylko nie stał się do tej pory przedmiotem szerszej analizy w literaturze przedmiotu, ale nie był również jeszcze nigdy nowelizowany przez organy samorządu, a jedyne zmiany w jego treści były narzucane przez czynniki zewnętrzne.

W toczącej się dyskusji nad rolą, jaką powinien pełnić każdy kodeks etyki zawodowej, ścierają się zasadniczo dwa stanowiska. Zgodnie z pierwszym etyka zawodowa, zwłaszcza w swej skodyfikowanej formie, stanowi swoisty „gorset” krępujący swobodne wykonywanie danej profesji, który powinien być nieustannie rozluźniany i dostosowywany do współczesności. Zgodnie z drugim poglądem etyka zawodowa stanowi przede wszystkim „tarczę” chroniącą istnienie danej profesji we właściwym kształcie, która umożliwia funkcjonowanie mimo trudności, jakie stwarza dla niej świat zewnętrzny oraz współczesność¹. Oba stanowiska są dość trudne do pogodzenia, nam jednak zdecydowanie bliższy jest drugi pogląd. „Tarczę” należałoby jednak rozumieć w ten

¹ Zob. J. Giezek, P. Kardas, *Podstawowe zagadnienia etyki adwokackiej*, Sopot 2021, s. 10.

sposób, że postępowanie etyczne stanowi warunek *sine qua non* istnienia każdego zawodu zaufania publicznego i w tym sensie zachowania etyczne zapewniają danej profesji możliwość stabilnego funkcjonowania – innymi słowy, po prostu „opłaca się być przyzwoitym”. Z trzech zaś rodzajów relacji, jakich dotyczą normy Kodeksu Etyki Zawodowej Notariusza (relacje z klientami, innymi notariuszami oraz instytucjami), najważniejsze bez wątpienia są te pierwsze, pozostałe zaś pełnią wobec nich jedynie rolę wtórną i służebną. Mając głęboką świadomość tego, że otaczający nas świat stawia przed nami coraz to nowe wyzwania, powinniśmy jednak nie tyle dostosowywać do niego uniwersalne zasady postępowania, co próbować przekładać uniwersalne i powszechnie akceptowane normy abstrakcyjne na język odnoszący się do współczesnych realiów.

Podstawowe pytania, jakie należało postawić, rozważając zagadnienia związane z etyką notarialną, na które staraliśmy się odpowiedzieć w ramach niniejszego *Komentarza*, przedstawiają się następująco:

- 1) Jakie są źródła etyki notarialnej?
- 2) Jaki jest charakter norm objętych Kodeksem Etyki Zawodowej Notariusza?
- 3) Jak przedstawiają się konsekwencje nieprzestrzegania norm Kodeksu Etyki Zawodowej Notariusza?
- 4) Jak kształtuje się katalog najważniejszych zasad etyki notarialnej?
- 5) Jak przedstawia się hierarchia zasad etyki notarialnej?
- 6) W zakresie kwestii związanych z przyszłością etyki w notariacie w kontekście postulatów *de lege ferenda* – jakie normy Kodeksu Etyki Zawodowej Notariusza powinny zostać niezmienione, jakie zmodyfikowane, a jakie usunięte?

Mamy nadzieję, że przynajmniej częściowo udało nam się na powyższe pytania odpowiedzieć.

Radzymin–Katowice, 30.11.2021 r.

UCHWAŁA nr 19
z późniejszymi zmianami
Krajowej Rady Notarialnej

z 12.12.1997 r.

Kodeks Etyki Zawodowej
Notariusza

(Notar. z 12.12.1997 r.)

Preambuła

Notariat jest niezbędnym uczestnikiem tworzenia i urzeczywistniania struktur prawnych wolnego rynku.

Notariusz wykonuje funkcje publiczne i jest wyposażony przez Państwo w moc nadawania charakteru urzędowego oświadczeniom osób, które się do niego o to zwracają oraz w moc nadawania takiego charakteru innym czynnościom przewidzianym przez prawo.

Notariusz zapewnia stronom bezpieczeństwo obrotu, a swoją pracę wykonuje w ramach wolnego zawodu, stosując przepisy obowiązującego prawa i przestrzegając zasad etyki i praw człowieka oraz dbając o godność zawodu.

Dłatego w oparciu o art. 40 § 1 pkt 7 Prawa o notariacie Krajowa Rada Notarialna uchwala Kodeks Etyki Zawodowej Notariusza.

- 1. Uwagi wprowadzające.** Na wstępie należy zauważyć, że preambuła KEZN nie zawiera treści normatywnej, w szczególności brak w niej norm etycznych. Jest jednak wartym analizy źródłem historycznym, ukazującym klimat czasów, w jakich powstawał komentowany kodeks, oraz intencje przyświecające twórcom przy jego tworzeniu, będąc zarazem doskonałym przykładem tego, w jaki sposób notariusze postrzegają samych siebie i swoją rolę w ramach obowiązującego porządku prawnego. Z tego też powodu treść Kodeksu Etyki Zawodowej Notariusza jest często cytowana w treści uzasadnień sądów, obejmujących zagadnienia związane z funkcjonowaniem notariatu oraz notariuszy². Niżej zostaną omówione zagadnienia, jakie poruszono na gruncie preambuły KEZN, a więc kolejno:
 - 1) status funkcjonariusza publicznego,
 - 2) status wolnego zawodu,
 - 3) status osoby zaufania publicznego,
 - 4) notariusz jako uczestnik rynku,
 - 5) notariusz jako strażnik obrotu,
 - 6) godność zawodu notariusza.
- 2. Znaczenie normatywne preambuły.** Należy zauważyć, że problem normatywności preambuł aktów prawnych jest przedmiotem kontrowersji w doktrynie³. Część autorów uważa, że preambuła pełni rolę materiału do odtworzenia norm⁴, według innych ma ona charakter normatywny⁵.

² Zgodnie z danymi opublikowanymi w Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych, Kodeks Etyki Zawodowej Notariusza przywoływany jest obecnie w treści uzasadnień kilkudziesięciu orzeczeń sądowych; por. <http://orzeczenia.ms.gov.pl> (dostęp: 11.11.2021 r.).

³ Zob. M. Stefaniuk, *Preambuła aktu normatywnego w doktrynie oraz w procesie stanowienia i stosowania polskiego prawa w latach 1989–2007*, Warszawa 2009; G. Kosiorowski, *Normatywny charakter aktu prawnego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, PiP 2010/9, s. 32; B. Wróblewski, M. Zajęcki, *Problemy z pojęciem normatywności tekstu aktów prawnych*, RPEiS 2012/2, s. 293 i n.

⁴ M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2010, s. 105.

⁵ J. Wróblewski, *Sposoby wyznaczania zachowania się przez przepisy prawne*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego. Nauki Humanistyczne” 1965/38, s. 23.

Można spotkać także pogląd, że preambuła zalicza się do kategorii specyficznie rozumianego „wytworu normatywnego”⁶. W doktrynie prawa można wyróżnić trzy zasadnicze stanowiska. Pierwsze zakładające, że preambuła ma wiążący charakter normatywny na równi z częścią artykułową aktu normatywnego. Drugie, które odmawia preambule nie tylko charakteru normatywnego, ale w ogóle waloru. Trzecie zaś przyznające wstępowi wiążące znaczenie interpretacyjne. Najmniej kontrowersyjne i, jak się wydaje, dominujące w doktrynie jest stanowisko trzecie. Interpretacyjny charakter preambuły zakłada bowiem, że ma ona wiążący wpływ na proces wykładni przepisów aktu normatywnego, co w konsekwencji w decydujący sposób wpływa na nadanie określonego znaczenia wydobytej z przepisów prawnych normie prawnej. Choć z preambuły nie wynikają określone nakazy postępowania dla adresatów aktu normatywnego, to jednak może ona odgrywać istotną rolę w procesie wykładni pozostałej treści tego aktu. Jej zadanie polega na ukierunkowaniu rozumienia poszczególnych unormowań, określeniu ich charakteru oraz wskazaniu systemu wartości, które należy uwzględnić przy ich interpretacji⁷.

Takie rozumienie preambuły KEZN przyjęło się w judykaturze, czemu dał wyraz Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie rozstrzygającym co do pozycji ustrojowej notariusza⁸. Odnośnie do normatywnego charakteru preambuły oraz przepisów Kodeksu Etyki Zawodowej Notariusza w ogólności w wyżej wskazanym orzeczeniu Sąd Najwyższy stwierdził, że mają one służyć kształtowaniu etosu zawodu notariusza, który swe obowiązki powinien wypełniać zgodnie z prawem oraz z zasadami godności, honoru i uczciwości (art. 15 § 1 pr. not.), a to oznacza, że nigdy nie mogą być one ani formułowane ani interpretowane, ani też stosowane w sposób utrudniający lub wręcz wykluczający skuteczną realizację norm powszechnie obowiązującego porządku prawnego. Co więcej, treść preambuły była argumentem dla uznania treści § 26 pkt 2 KEZN za znowę cenową przedsiębiorców i w konsekwen-

⁶ W. Patryas, *Rozważania o normach prawnych*, Poznań 2001, s. 157.

⁷ Postanowienie SN z 1.10.2015 r., II KK 138/15, LEX nr 2020480.

⁸ Wyrok SN z 7.04.2004 r., III SK 28/04, OSNP 2005/3, poz. 47.

cji do uchylenia tego przepisu. W omawianej sytuacji Sąd Najwyższy stwierdził, że „usługi notarialne świadczone są w warunkach prawnych wolnego rynku (na co wskazuje również jednoznacznie »Preambuła« do Kodeksu Etyki), a »cena« jest jednym z podstawowych czynników kształtujących prawidłowe funkcjonowanie wolnego rynku”⁹.

- 3. Notariusz jako funkcjonariusz publiczny.** Uchybieniem ustawodawczym było niepowtórzenie precyzyjnych sformułowań art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.10.1933 r. – Prawo o notariacie¹⁰ na gruncie aktualnie obowiązującego Prawa notariacie. Uchybienie to zostało powielone w treści preambuły KEZN, w której zamiast wyraźnego sformułowania, że notariusz jest funkcjonariuszem publicznym, znalazło się jedynie enigmatyczne stwierdzenie, że „notariusz wykonuje funkcje publiczne”. Tymczasem w świetle aktualnie obowiązujących przepisów nie ulega jednak wątpliwości, że tak jak w Prawie o notariacie z 1933 r., działający w ramach modelu łańskiego polski notariusz z obecnie obowiązującej ustawy jest niezmiennie funkcjonariuszem publicznym¹¹. Stanowi tak nie tylko *expressis verbis*, mający znaczenie ogólnosystemowe, art. 115 § 13 pkt 3 k.k., ale i związane z tym wszystkie postanowienia Prawa o notariacie. Notariusz przy wszystkich swoich czynnościach jest uważany za funkcjonariusza, a więc osobę sprawującą określone władztwo publiczne, czyli przyznano mu określony zakres *imperium* państwa. Jest on powoływany dla pełnienia funkcji związanych z zabezpieczeniem pewności obrotu

⁹ Wyrok SN z 7.04.2004 r., III SK 28/04.

¹⁰ Dz.U. Nr 84, poz. 609 ze zm. Art. 1: „Notariusz jest funkcjonariuszem publicznym, powołanym do sporządzania aktów i dokumentów, którym strony obowiązane są lub pragną nadać znamię wiary publicznej, oraz do spełniania innych czynności, zleconych mu przez prawo”.

¹¹ Z. Kwiatkowski, *Notariusz jako funkcjonariusz publiczny w świetle nowego prawa o notariacie*, „Przegląd Sądowy” 1993/3, s. 17 i n.; R. Sztyk, *Notariusz jako funkcjonariusz publiczny*, „Rejent” 2006/11, s. 28; Cz.W. Salągierski, *Pozycja notariusza w systemie organów ochrony prawnej*, „Rejent” 2001, s. 180–205; M. Setkowicz, *Notariusz jako funkcjonariusz publiczny [w:] Notariat. Czynności notarialne*, red. A.J. Szereda, Warszawa 2021, s. 76.

Znajomość Kodeksu Etyki Zawodowej Notariusza oraz bezwzględne przestrzeganie zawartych w nim zasad należą do fundamentalnych obowiązków każdej osoby wykonującej ten zawód zaufania publicznego.

Dzięki lekturze książki można dowiedzieć się m.in.: jakie są źródła etyki notarialnej, jak przedstawiają się konsekwencje nieprzestrzegania zawartych w Kodeksie norm oraz hierarchia ujętych w nim zasad. Autorzy wskazują również zagadnienia związane z przyszłością etyki w notariacie, które powinny zostać zmodyfikowane.

Z uwagi na to, że od uchwalenia Kodeksu Etyki Zawodowej Notariusza w 1997 roku upłynęło prawie ćwierć wieku, komentarz może okazać się pomocny w rozstrzygnięciu wątpliwości pojawiających się w związku ze stosowaniem zasad etycznych w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

Publikacja jest przeznaczona dla organów samorządu zawodowego notariuszy, w tym zwłaszcza sądów dyscyplinarnych rozpatrujących przypadki niewłaściwego zachowania członków tego samorządu. Będzie również przydatna osobom chcącym w przyszłości wykonywać zawód notariusza, a więc studentom prawa, aplikantom i zastępcom notarialnym.

Aneta Wilkowska-Płóciennik – doktor nauk prawnych, notariusz, przewodnicząca Wydziału VII Procesowego Polskiego Instytutu Notarialnego (POLINot), członek Zespołu do Spraw Legislacji Stowarzyszenia Notariuszy RP, dyrektor Ośrodka Dokumentacji i Studiów Stowarzyszenia Notariuszy RP, wykładowca na szkoleniach dla notariuszy, członek Rady Izby Notarialnej w Warszawie i Komisji Etyki przy Krajowej Radzie Notarialnej, autorka publikacji z zakresu prawa o notariacie i prawa karnego.

Piotr Marquardt – doktor nauk prawnych, notariusz, członek Wydziału VII Procesowego Polskiego Instytutu Notarialnego (POLINot), wykładowca na aplikacji radcowskiej i notarialnej, członek Zespołu do Spraw Legislacji Stowarzyszenia Notariuszy RP, sędzia Sądu Dyscyplinarnego Izby Notarialnej w Katowicach, arbiter w Pierwszym Elektronicznym Sądzie Arbitrażowym „Ultima Ratio” działającym przy Stowarzyszeniu Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej, autor i współautor szeregu publikacji naukowych.

9788382861006 W01P01

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ISBN 978-83-8286-100-6

9 788382 861006

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 169 ZŁ (W TYM 5% VAT)